

✓ R.R.M. 43. tartalina "

RRM-EA-A-71. 18

R.R.M.43.Tartalom.

A. oldal.

.....3.1. Boronka.

-Hogy hívják a bácsit, tessék mondani? -Napost kéremszépen.....tessék azt,,1,
Alsó István, 1887:1.24.-Maga....,mi volt a maga foglalkozása?-Hát kéremszépen,én
munkásember voltam.-Igen,milyen munkában volt?-Voltam kéremszépen én erdővágó,
kepésarató,gyári munkás,és hát többféle munkában részt vettem.-Paraszi foglalkozást
is csinált?-Csináltam.Saját földem is volt.Legutóbb már pontosan.Községbe összeszedtem
magamat,ugyhogy hát egy kis birtokom lett,és akkor már nem kellett elmenni máshová.
-És a szülei azok parasztok voltak?-A szüleim parasztok voltak.Itt,éltek ők is meg
maga is Boronkán?Ett.Itt éltek pontosan.-És ugye a gyermekkori élményeitől kezdve
pontosan a munkásmozgalmi kapcsolatokról mondhat,mondjon valamit nekünk.Milyen volt
a gyerekkora,hogy abba a korba hogyan éltek,mi volt,hogyan került kapcsolatba a
19-es gondolatokkal,a mozgalommal?Ezt tessék röviden nekünk elmondani.
-Hát kéremszépen,mi öten voltunk testvérek,pontosan,két fi gyermek,három leány.Tehát
akkor ezek is avval foglalkoztak,amivel én.Ugyhogy pontosan kéremszépen azok olyan
szegény állapotban voltak,hogy csak napszámmal tudták megkeresni a kenyerüket.
Ugy a szülők is,mint az utána való gyermekeik is.-Kihez jártak napszámba?
-A Széchenyi gróf uradalmaiba.-Maga is,-Igen,én is,pontosan én is.Akkor jött kéremszépen
Kut nagyságos asszony ide Boronkára,ezt a kastélyt épülte.OTT is foglalkoztam kére
mszépen az alap lerakásával.Ugyhogy ott én pontosan részt vettem abba.Namár most
akkor kéremszépen ugye,később aztán katona lettem,és három évig benn voltam Kaposváron

ott szolgáltam a negyvennegyedik gyalogezredbe.Akkor haza kerültem,és akkor még nem
nősültem meg,mielőtt az 1919 forradalomba részt vettem,mint legényember,,,,
-Melyik években volt katona?Hánytól hányig?Mettől,meddig.1908-ba rukkuutam be,
és 1911-be szabadultam.Akkor még behuztak,kéremszépen még egy évre,Kaposvárra,
Ugyhogy törökök voltak,akkor azok mellett voltam,mint Sr.-Kik mellett?-Törökök
mellett,Kaposváron.-Törökök?Igen.Es vót kérem 12-ben.Ők,hogy kerültek ide ezek a törö
kök?Hát akkor,aztat nem tudom megmondani,mert a törökökkel meg vót a baj,akkor is há
boruztak,nem tudom megmondani,de mint foglyok ide kerültek Kaposvárra,és minket be
huztak,hogy azok mellett voltunk körülbelül egy esztendeig.Azokat kellett őrizni.
Kimehettünk a városba velük,stb.Ugyhogy azokkal voltunk egy esztendeig.
Hazakerültem,akkor folytattam a kepésaratást,közbe meg 1914-ben kiűtött a világhá
boru.Julius 27-én ütött ki a világháboru.Ezt pontosan tudom,megmondani.Akkor,mint
kepésarató,kint voltam,kéremszépen,a terlón,és ott kaptam,kéremszépen,a behívót
hogy azonnal hagyjuk ott a munkát,és azonnal vonuljunk be.Bevonultunk Kaposvárra
hát ottan nem tudtak elhelyezni bennünket,mert annyi berukkuló volt,hogy nem tudtak
szállást adni,nem tudtak helyet adni.És aztán,kéremszépen,megvártak mindaddig ben
nünket,miránk vártak,amig az első marra be nem osztottak.Lembergbe indultam el én
kéremszépen,Lembergbe,lengyel-osztrák fővárosába,ott szálltunk ki.Na most kéremszépen
hogy aztán akkor,Hány évig?-Négy és fél esztendeig.-Négy és fél esztendeig? -gen,az
első világháboruba,pontosan.Ezt a másikat nem annyira tudom.-Minket az érdekel az el
ső világháboru.-Amikor lezsereltem az első világháboru után kéremszépen,akkor
ugye hát,mint munkásember,kepésaratással foglalkoztam.-Ugyancsak a Széchenyiekől?
-Igen.Na most kéremszépen,amikor a 19-es forradalom bekövetkezett,hát én is,mint
rég katona,majd kilenc esztendeig azt mondhatni,katonáskodtam,és részt vettem az
akkori mozgalomba,ami tulajdonképpen a földosztáshoz vezetett.Ngem is beválasztottak

földosztó bizottságnak.-Kik voltak még annak a földosztó bizottságnak a tagjai? Kire emlékszik még? Hát vót ebbe kérem,még éi itt egy Boronkán, Ótonyá nevezetű Akkor vót kérem szépen Sudár nevezetű, egy Subisz nevezetű, egy Marx nevezetű, Marx az lakerkült izére-Marx?-Marx,Igon.Akkor egy valdix nevezetű is volt itt. Ugyhogy kilencen vótunk,Idevalósiak voltak mind?-Idevalósiak,Kilencen.Az akkori Markovics tanító kérem szépen.Már utóbb igazgató lett.És akkor kérem szépen együttesen,mikor nagyon elfáradtam,egy este lefeküdtem,aztán vacsora után sörgetik az ajtót,Itt lakik Alcos István?-Igon,itt.Jöjjen ki azonnal és Marcaliba kell neki menni.-De én már lefeküdtem,és fáradt vagyok.-Kelfen föl,és azonnal jöjjen velünk. Tehát két esendő,és az itteni bíró volt itten kérem,akkor azok sörgettek föl. És akkor már a nyóc ember itt állt az országúton,és órárn vártak.Tehát akkor én még fölültöttem,aztán bekicértek Marcaliba bennünket.Igon,kérem szépen,a tanácsköztársaság bukása után volt ez.Hát az után volt ez.Mikor az megszűnt,akkor miránk került a sor,akik ilyen politikai.....foglalkoztunk,,,,a mostani helyzetet tiporgattuk,meg törtük,martuk,de akkor sajnos nem sikerült.Na,most kérem szépen,hogy bekerültünk,bevitték bennünket Marcaliba,akkor már a börtönöknek a cellája tele volt ilyen politikai foglyakkal.Ugyhogy mi már nem is fértünk be.As akkori börtönőr egy Viseli nevezetű volt börtönőr,azt mondja,nem tudom már hová tenni ezeket az embereket,nem jönnek haza,és majd holnap jelentkezenek.De a esendőrk velünk voltak és azok nem eresztettek már vissza,,, -kérhogy szorítsanak helet ezeknek az embereknek.Külömben ezek már vissza nem mehetnek.És akkor hová tett bennünket,a tyukjait kidobálta a tyukházból,és oda szorított be bennünket.Ugyhogy egész éjszaka nem tudtuk lenni,hogy csak állva tudtunk lenni azon a lésteron,ugyhogy teljes en nagyon nehezűre esett az az éjszaka.És a börtönudvaron volt.Ott volt neki egy tyukháza.Kérem egy melléke tyukház,ahol tartóda a tyukjait az a börtönőr.És még ki voltak akkor még magával?Kiket vittek még be magával az yütt?Mondom,ezeket a boronkaikat: Akiket az előbb elmondta?-Akiket az előbb elmondtam.-Bevitték a tanítót is?-Az is. Ott volt velünk.-Igon-Igon.Azt mondja,urva az egyik szavamat nem akarom a másikba ütni,annak nagyon nehezsére esett,egy uri embernek,ugye egész éjszaka ott kellett lenni kérem szépen állni,és fájni,hát ez már aug.végén volt,1919-ben volt kérem.Akkor másnap reggelre már ürrült kérem szépen a cella,a cellák ürrültek és akkor be tudott minket helyezni.-Oda az esetre,vagy a földszintre?-Földszintre.Mi ott voltunk a földszinten. 19 embernek a halálát,,éppen egy ilyen eblakon át,,,nézni,éppen ott voltak a fenyőfák,meg a hárfák.És azokra araszták fel ezeket az embereket. -Maga ezeket látta is?-Láttuk is,mert olyanfermín,hogy hódvilág volt akkor,nem volt egész sötét,és nagyon hallkan és nagyon simán történt ez az arasztás,ugy,hogy mi csak hallottuk,de azt,,,hallottuk,hogy beszélt egy Zírka nevezetű,azt mondja:-annyi engedjenek urak,hogy a feleséggel egy szót válthassak.-Tommit,egy szót nem. Gyerünk föl az akasztófára.És volt a szó kérem.K,vács Zairka.Azán odaátak hátraküti kézzel és föl is húzták a hódhórk.Igon.-Kik voltak ezek?-Hát ezek a hódhórk,,,azt aztán csak a történelemből lehet kiolvasni,most aztat nekem nem árulták el. -Prónainak a nevét hallotta?-Prónai?-Ige.-Ippen ugy néztem,mint magát,mostan. Hát láttam.-Ezek magukkal beszéltek?Ezek a hódhórk?Ezek a....-Mit ezek nem annyira beszéltek velünk,mert azok mindig olyan ittások voltak,hogy azok jóformán nem is tudták,hogy mit beszélnek.Azok csak beszéltek,de nem tudták,hogy mit,cselkedtek.Hát minden esetre utasítás volt nekik adva a Prónai által. Hát akkor kérem szépen mi kilenc éjjel,kilenc nap ott vótunk. A tizedik nap virradóra kérem akkor történt meg,hogy ezeket föl,,,mert a cellába már ezeket kérem szépen arasztották föl,méddig,ugyhogy biztos legyen a halál,és akkor kötelelet adtak a nyakukra. -Kikre emlékszik ezek stül a kivégzettek közül?-Hát a Zairkát azt mondtam,mert ugye én ezek közül egyet nem ismertem.-Hovülk szerint nem ismerte őket?Nem is vót velük kapcsolata?-Nem.Mert ugye mi börtönbe nem vótunk arasztva,hábr mi a boronkaakkal együtt vótunk.-Vót ott egy pap is állítólag!A Simon pap kérem szépen.-Na,igon,,, -Hát a Simon pap.Na kérem szépen.Most,amikor már kérem szépen az a kiéhen nap lejárt,a börtönbe-tesek leülni,hiszen,,, -Nem én nem ezektan ülni.-Ákkoregyik reggel,a tize tizedik nap reggel,ugy három óra tájban,hajnali három órákor,akkor kérem szépen,léhton bejöttek kérem szépen,magos tangu tiszturak.Ugye a grófok mind katonatisztok. De aztat láttuk,hogy magos rangú tiszturak.És akkor,mikor kivirradt,addig valshová eltávoztak,de amikor kivirradt,viszajöttek a járásbírósdái udvarba,és akkor parancsolta a börtönörnek,hogy az összes fegyvert rendülje le az udvarra. Hát mi is akkor ledőlünk,ugye kérem szépen,ugyhogy egy sorban álltunk,mint a

katonák, a egy őrmester, láttam a rangját, azt mondta, akinek a nevét olvasom, az álljon jobbról. Akinek a nevét nem olvasom, az pedig maradjon a helyén. Hát aztán ugy is történt. A mi nevünket olvasták, boronkaikat csak éppen egy ember nem volt kéremszépen köztünk, egy Vasdik nevezetűt bent maradt na. Valdik? - Valdrik igen. Az ak kor, mint gépész itt lakott. Hát kéremszépen, mi külön álltunk, hát nem tudtuk, mi történeedik, hogyan történeedik, talán valamikor ugy volt, hogy a Jézus is jobbra állította a jobbkat,, Ugy volt utóbb, talán nekünk sikerül a jobb oldal. Hát aztán azok, akik helyben maradtak azoknak össze köllött zárkózni, pontosan megállni, akkor talán volt körülbelül 60 ember. ami ott maradt. Akkor kérem elkezdtek őket puskatussal,, elkezdtek az egyik szárnyán, Egyik őrmester kérem elől volt, a másik tiszte meg hátul, úgyhogy puskatussal melbe vágta, amikor hanyatt akart esni, akkor ottan is kapott kéremszépen, háturruul egyet, úgyhogy így aztán sorba lelett aztán jól,, -Ez a Valdrik is ott volt köztük? - Ott. A Valdrik bent maradt kéremszépen a börtönbe. - Bent maradt? - Bent. Azt az egyet kivették közülünk, amikor kiálltunk, az egy Valdrik menjen vissza a börtönbe. És így már volt egy kis bizalmunk, hogy visszakerülhetünk. És aztán mi történt? - Öt bűnösebbnek tartották, azért tartották vissza? - Azért, mert ő agitált, ment a községbe ide-oda, és kezdett agitálni, meg aztán,, -Ő párttag volt a Valdrik, ő párttag lehetett? - Nem tudja. - Nem tudom ugye azt pontosan, mert az ugye uradalmi ember volt, hát azt nem tudom pontosan, hogy párttag volt-e, de az elve velünk egyezett. Akkor, mikor ezek ott maradtak, ezeket nagyon megverték aztán, szemünk láttára. A Simon kispapnak, kéremszépen, megfogták a haját, és aztán egy jó ürtöt kiesavartak belőle, és aztán a földhő vagdalták, és hasba rugódesták, meg hátta is kapott bőven, úgy, hogy összereskedt, és ottannak össze is esett. Úgyhogy többen össze is estek, már a verésnél, akik kérem ottan maradtak. És volt olyan is aki már en utódott visszamenni a börtönbe. Legutóbb az volt, hogy vissza a börtönbe. De mi akkor már nem mentünk vissza. Minket békében hagyták. Akkor ezek visszakerültek a börtönbe kéremszépen, de akkor még mi is visszamentünk arra az éjszakára. - És akkor történt a kivégzés? - Akkor történt a kivégzés. Akkor féltünk még, ne köllött volna nekünk visszamenni, akkor apokuláltunk, hát ha már kiállítottak jobbra bennünket, jönnének haza. De nekünk is visszaköllött. És akkor láttuk kérem az ablakon át, hogy hát arगतák őket, az embereket. Bizony. Hát kérem aztán történt az is, hogy amikor ott állunk kéremszépen mi is ismét a földalatti börtönbe, amikor ezeket már kivégezték, nyitja ránk az ajtó egy illető, egy katona, egy hóhér jobban mondva, igen, és megfogja az az én kezemet, és ránt ki engemet. Kirántott engemet is pontosan, és vitt oda kérem, ahová a többi. Fél szennel pillantottam a többi már mind ott feküdt kérem. Vót már olyan is, aki már horknut, szóval halódott, meg satóbbi. És ekkor hallatszott el egy szó, de nem tudom, hogy hunnan, se, azt az egy szót hallottam, a marcali toronyóra, a tomlom toronyóra, a 12-öt ütötte, ezt is hallottam -Újjel? - Újjel 12 órát ütött. Hagyjátok békát mindenkinek, mert ez egy se bűnös. Hagyjátok félbe az akasztófán az akasztást, mert ez egy nem bűnös. Hunnan gyitt az a szó, hunnan se, azt nem tudom. És akkor kérem ezt nem tudom, hogy hogyan kerültem vissza. De azt vettem észre, különben még eszméletlen voltam ugye halál várt rám, azt vettem észre, hogy visszalüktek a wallába ott a börtönbe. Akkor vettem észre, hogy visszajöttem a börtönbe. És akkor kéremszépen, félbe maradt a gyilkolás, és akkor másnap kéremszépen a Prónai százados, a járásbíróság átellenben volt, nem is a főbíróság volt átellenben, és a járásbírószágtól minket átvezettek oda a főbírószági udvarba, és ott a Prónai adott egy olyan leckét nekünk, hogy ilyen piszkos törvénynek nehezeltek maguk. Nem tudták, hogy mi vár magukra, és azokra, akik már megüglöttek, stb. Tehát maguk most szabad lábba lesznek eresztve, és legyenek olyan hő hompolgárok, mint azelőtt voltak. Most szabadlábba lesznek eresztve. De ha valakinek még valami politikai ügyét meghalljuk, azonnal visszajön, és szigoruan elbánunk azzal is. Tehát azzal a szóval eresztettek el bennünket, és azóta engem senki egy szóval nem bántott, nem is keresett. Úgyhogy az állam előtt, az emberek előtt elismert ember vagyok ezen a téren. Úgyhogy ennek a mostani rendezésnek híve voltam már akkor is, uttörője, tehát azt hiszem, hogy talán minden embernek megfelel a mostani törvényünk. -Köszönjük szépen. -Mi történt azaz a gépésszel? -Azaz a gépésszel az történt, hogy nagyon megverték. Jól megverték, azt mondja, egyik füle hangját el is vesztette, úgyhogy itthon panaszkodott. -Aztán elengedték később őt is maguk után? -Műutánunk körülbelül három napra elengedték, igen. -Ha most, maguk közül senki nem volt bent a párta hivatalosan? -Párta nem voltunk bent. És olyanról tudna-e mondani, hogy kerültek kapcsolatba ezekkel az eszméikkel?

Először. Vagy honnan tudták, vagy csak ösztönösen magukba, ... nyilván, ...
-Kéremszépen egyszerűen. Mert, mint vörös katona voltam, ezt már hozzá kapcsolhatjuk.
-Ezt föltétlen, nem? Ez lényeges. -Ízért mondom, hogy hol kezdjük, mert itt kellett volna kezdeni. -Nát kérem nyolc hónapig vörös katona voltam, kérem az akkori törvény szerint, ha március 15-én leszereltem, 1919-ben a kaposvári Baross lakonyában, Akkor kimentünk a kaposvári állomásra, mindenki kéresem fel a hazáját és nyugodtan élhet mert már a kötelességének eleget tett. Nahát aztán kéremszépen kimentünk a kaposvári állomásra, aztán látjuk, hogy nagyon sok nép csoportozik ott a kaposvári állomáson kívül. Mindig több, több nép ottan összegyűlt, és aztán én megkérdeztem egy urt embert hogy miért sereglenek ezek az emberek itten, valakit várnak? -Maguk hová valósniak? Most szabadultunk, mint vörös katonák, most szereltünk le, és most haza akarunk menni. Maguknak kellene tudni -azt mondja-, Kun Béla érkezik egy órán belül Kaposvárra és egy nagy programbeszédet fog tartani itt, és azt maguknak föltétlen meg kell hallgatni. Nát persze, szívesen. Míg ha a vonatunk itt állna, még akkor se ülénk föl, mert föltétlen akarjuk meghallgatni. Nát kéremszépen be is érkezett egy hosszú szerelvény, majd egy fél kilométer hosszú szerelvény. Kun Béla úgy röpült ki az első kocsiából, mint egy madár. Tábornoki ruhába és kiadja a parancsot, hogy az összes katonaság a szerelvényt hagyja a vagonokba, és mindenki itt az állomási téren hallgassa meg a tábornoki beszédjét. És kérem akkor az összes katonaság kiszállt, és körbe, körül ott kéremszépen, ottan egy három méteres emelvény volt, amire föllépett Kun Béla és ottan elkezdett beszélni. -Ez hányadikán lehetett? -Ez körülbelül úgy március 16-án között volt. Nát föl is állt a Kun Béla tábornok oda kéremszépen az emelvényre, és ott elkezdett beszélni. De nem tudott beszélni tíz percig, kérem, az akkori rendőrség, csendőrséggel együtt kéremszépen, elkezdtek ottan bojkottálni a népet, hogy egyáltalán ne hallgassák. És még sortűzet is csináltak, ugyan a levegőbe, és akkor belátta Kun Béla, hogy nem tud itt programot beszélni, és akkor elrendőlte, hogy ötet kísérje a nép az úgynevezett Honvéd placra. Csepkecsiba állt és akkor kiment a honvédplacra. És akkor ottannak megint tartott egy beszédet, egy asztalra állt föl, arra is onlékszek, ott tartotta a beszédet. És akkor kiadta a parancsot, hogy egy század katonaság jöjjön őt a népnek a hátvédire. Ugyhogy oda katonaság, se rendőr ne férhessen. És ott 6 vagy két órát beszélt. És akkor legutóbb azt mondja, Katonák! Akik itt vagytok, titektek meg kiadom a parancsot, hogy ha hazatértek, azonnal válasszátok meg magatok között a képviselőtestületet és a földosztó bizottságot. És akkor én mikor haza értem, engem is beválasztottak ittenek a földosztó bizottságba. És akkor még itt az uradalmi birtokot család szerint kiosztottuk, hat, hét holdat. Ugy, hogy kinek milyen családja volt. -Ez után lett vörös katona? Kun Béla beszédje után, vagy előtte is? -Előtte lettem. És, mint vörös katona szereltem le. Akkor vártuk, hogy majd érkezik, mint a többi nép is, ugye, ... Nát kéremszépen ugy lettem aztán, ..., 193 napig tartott aztán akkori rendszerint. Nát aztán eztet már abba a nyárba kérem, abba a nyárba is képes erató voltam, ilyen részeserató, és akkor kiűtött a világháború. -Hányba volt ez a földosztó bizottság? Hányan lehettek? -Nyolcan, kilencen. -Akiel elcsorolt előbb? -Akiel elcsoroltam előbb. Engedelmet kérek, mert ez a bal fülemmel egy kicsit náhozen hallok. -És hogy fogadta a nép a földosztást, a maguk tevékenységét? -Nát kéremszépen, hogy megcsodálom az őszinteséget, a módosabb emberek, akik már 10-12-13 hold földdel rendelkeztek, ez nagyon ellensége volt kéremszépen annak a földosztásnak. Ugyhogy ők akartak, mint vezető emberek bekerülni a földosztásba, úgy, hogy még talán többet ragasszanak magukéhoz. Mert ugy a szegény aztán el volt tiporva ugy a kormány előtt, mint a gazdag paraszta előtt. Ugyebár így volt. Nát én is sokat dolgoztam kérem parasztembernek, már egy kicsit módosabb embernek kellett a földet nekem is dolgozni. -És hol, és mennyit osztottak ki akkor? -Nát kérem három holdtu osztottunk egészen nyolc holdig. -És kiknek? -Családoknak? -Családoknak, olyan embereknek, akiknek már volt 12-13 hold földjük, már nem kaptak. Csak a családok, még ilyen erdővágó, meg képeserató, meg cummá munka meg hasonló, hát ilyenek kaptak. -Körülbelül hány család kapott földet? -Körülbelül? -Nát itt Doronkán 20 család biztosan volt. A husz család szegényebb osztály, az volt alkalmazva, Ugyhogy kéremszépen ezeknek lett kérem kiosztva ez a birtok, ez az uradalmi birtok. Jobban a gróf Széchenyinek a birtoka volt itten. -Háának akkor mennyi földje volt? -Nát nekem akkor nem volt semmi. -Mennyit kapott? -Akkor kaptam három katasztrális holdat. Aztán szedegtettem még hozzá, ugyhogy tíz holdig föllétem.

-Apa, az mikor halt meg? Az édesenja? Az kéremszépen, 1934-ben. Az nár szedegetett össze. A Gomba hegyen is volt neki, szőlőbirtoka, akkor meg hát ugyis kapott, ugye már az első földosztásnál, ugyhogy hát az is ránk szállt, ugye. Hát a testvérek között elosztottuk. Hát most még tessék kérdezni, amit esetleg, ..., -Hát talán azt, hogy mit csináltak ott a vöröskatpnak? -Hát kéremszépen, mink jobban csak az országnak a biztonságára voltunk csak, -Ki volt akkor a parancsnok? -Akkor a parancsnokunk volt kéremszépen egy Máyer nevezetű, ..., -Az a közvetlen parancsnok? -Közvetlen parancsnok. -Kaposvárott? -Kaposvárott. -Milyen rangja volt annak? -Főhadnagyi rangja, igen. És akkor emlékszk, ki volt akkor az országba a katonai népbiztos? vagy vezér? A vezérkarba ki volt? Nem emlékszk rá, a vörös hadseregnek végeredményben a parancsnoka? -Hát kéremszépen ezt jobban abból lehet kihámozni kéremszépen az írásokból, ha én ezzel foglalkoztam volna, ..., -Maguknak nem mondák el, hogy például ki? -Hát, ugye, akkor, amikor mi már, mint vörös katona be kellett emni, akkor mi csak azon törtük a fejünket, hogy mikor szabadulhatunk. Habár a tövényünk megfelelt részünkre, csak hát ugye, kéremszépen, a mostani világháboru is, hosszas ideig tartott, akkor megen csak föl köllött venni a komisz mundért. ..., -És nem harcoltak maguk, mint vörös katonák? -Nem. -A rendőntartást és a biztonságot adták, -Igen. -Hát Kun Béla mellett kire emlékszk még vezetői nevekre? Hát kérem volt a Szalasi, ..., -Na nem a mestaira, a volt, régi, 19. belire. -Ja Szalasi nem nihozzánk tartozott. -Nem. -Hát ezt kéremszépen fejbük nem tudom, nem tudom megmondani. Nem tudom ugy visszaemlékezni, mint annak idején, csak én a magam sorsát enennyire el tudom mondani, hát azt hiszem, hogy nem beszélek erre-arra, olyanokat, ..., -Csak kérdeztem, hogy kiről, ..., -Ja. Hát aztat maguk biztosan írás-bu és tudják. -Ugy nagyból. -Ugy nagyból.

Örmester ur feket subája
Barna kislány huzódik alája
Mennél jobban huzódik alája
Annál jobban kilátszik a
onc cvei, drei, vier fehér lába szára.

-Ferenc Jóska? -Gyyszer láttam, Budapesten a Vörös téren. Láttam, fehér-szürke koven; állított oda egy ispicérung volt akkor, övele jártunk akkor gyakorlatra Budapestre. Akkor kéremszépen a megyéket megjártuk, Ferenc Jóska idejében. Na jól emlékszek, két évig a Ferenc Jóska idejében szolgáltam. Igy volt. -A 44-es? A 44-es gyalogezredünk volt kéremszépen. És az kérem, mikor együtt volt, hát sokszor volt ám egy olyan hadsereg, hogy a földet ellepte. Igen. Akkor aztán Ferenc Jóska is az akkori gyakorlatokon megjelent ám, meg bizony! Akkor egy óriási magas dembről távesóvel nézte az egész hadsereget. -Magukat nem nézte? -Minket is nézett! -Kaposváron? -Ja, ottan nem, csak a gyakorlaton. M. akkor kérem, Nógrád, Heves megyében volt a gyakorlat. Jó fekete földek voltak arra. Sok dinnye termett. -De Károlyiról hallottak, Károlyi Mihályról? Károlyi Mihályról nem hallottam. Károlyi M. hájy, az egy olyan szocialista érzésű ember volt kéremszépen, ami körülbelül megfelel a mostani törvényeknek is, annak az elve. -Igen. -Hát ohnyit hallottam róla.

1973.3.1. Boronka.

-Hogy hívják a bácsit? Mi is a neve? - *Szatonyi*... György. -Mikor tetszett születni? -Nyolcvanhétbe. -Nyolcvanhétbe. Na, most Gyurka bácsi, a régi, tudja, a katonakori emlékei közül, meg a fiatal kori emlékei közül mondjon el néhány dolgot. -Melliket? -Ugy, ami az eszébe jut. -Jézus Mária! -Csanországban, -, -Olaszországban volt katona? Ott voltam, tüzér voltam. -Melyik évben volt ez? -Tizenháromba. -Tizenháromba? -Vagy tizennégybe? -Igen. Két évig volt katona? Kettő? -Hát, tíz esztendeig. -Először mikor volt katona? -Először nyolcvankettőbe. -Kile százakettőbe? -Kilencszázakettőbe. -Igen. Akkor hány óvig volt? Nem is tudom. Vissza köl gondukodni. -Igen. Mikor az első világháboru kitört, akkor maga meddig volt katona? Tizennégybe bevonult? -Tíz esztendős voltam akkor. -Össz eszen lo esztendős, volt katona, ühüm. Namost 19-ben, mikor a tanácsköztársaság volt, akkor arról a korról mondjon valamit... amire még emlékszk. -Akkor voltam elnök. -Milyen elnök? -Tanácselnök. -Igen, és, a földosztó bizottságnak maga volt az elnöke? -Nem voltam. Kik voltak még benne? -Kik voltak..... Subic, meghaltak már.

-Igen.-A pista bácsi az még 41.-Tudom, azt mondta.

-Na és még mire emlékszik erre a korra pár szóval.-Többször emlékezem, nem tudom elmondani.-Kinek a birtokából esztették, hasították ki földet?-Kunt néét. Fél akartak bennünket adni.-Az kiélt volna maguk mellett 19-ban?-Ki.-Igen, Magukat bevitték a marcali börténbe akkor? -Igen nem, mert akkor aprók voltak a kiugyrokok. Hat gyerekem volt. Mind apró volt. Azt mondtam, a bevisznek, akkor vigyének a gyerekekkel együtt. Már akkor is tanító volt ah elnök. Azt is tén felakasztották volna, ha a hugom meg nem hal. A temetésére hántor volt.-Szóval a Kuntné megugta magának, jólesz, ha elmennék, mert önnek a grófok.-Igen.-Hát a Kuntné jóba volt viszont a grófokkal is?-Hát már volt magával ilyen jószívű?-Mert jó volt. Mindig jóba voltunk vele.

-Kikre emlékszik még, akik ilyen belső érzésűek voltak? Akik így szegényeken segíteni akartak?Vagy mit csináltak abba a korban?-Szegények voltak nekünk, 12-en voltunk, tanácsot adtak. Aztán a pógárok meg irigykedtek, fölraggattak volna bennünket, ha a Kuntné nincs. Wa mi volt?Cseléd volt, vagy kepésarató, vagy summás?-Kepésarató voltam.-Kepésarató volt?-Cseléd is voltam.-Is kinél volt a Széchenyiekéinél, vagy a Kuntnéinél?-A Kuntnéinél, 12 esztendőig.-Kiket ismert az akkori mozgalomból?Kinek a nevére emlékszik?A Kevécs Zsirkóra emlékszik?Vagy a Krémusz nevére?Vagy a Simon papra?Ezekről hallott maga annak idején?-Simon papról hallottam.-Erről hallott?-Másra még kire emlékszik?-Másra nem emlékszik?-Nem. Assal mi történt, azzal a Simon pappal?-Nem is tudom.-Kivégezték, ugye?-Nem tudom.-Is hallotta nevét annak a hóhérnak, annak a Prónainak?-Prónai báró?-Úhúh.-Az volt a nagydedes aszonyomnak a barátja.-A Kuntónak?-A Kuntónak. Az mentet ki bennünket. A Prónai báró. Annak a nevét nem felejttem, Prónai bárót.-De azt mondják, hogy ez elég kegyetlen ember volt.-Nem volt rossz gyerek. 12-en voltak ottbent, a marcaliakat többnyire fölhúzták, ott a börtén alatt.-Csak a borenkaiakat nem hántották.-Borenkaiakat, mert a Kuntné meg a Prónai báró megmentették bennünket.-Na jó. Nem is zavarjuk sokáig, mert nem akarjuk fárasztani.-Kik maradok én.-Igen. Visszajutok otthon.

-És Tihánér vagyok, és akiről beszélnék, az az apócom, akit időközbe nevezhettek így, mert skandályosan nem ismertem. Amit róla elmondani kívánék, azt részben hallomásból tudom csak, anyócentől.-Hogy hívták az apót?-Szabó János, akit a 44-es "nyilasjárvány" idején hurcoltak el külföldi munkásmozgalmi megnyilvánulásai miatt. Én, akik koncentrációs táborba vittek, és oda már nem érhettem meg, mert tudomásunk szerint, az utközben elhalálozott.

Amit róla tudok, az abba merül ki, hogy munkás, illetve paraszt származású ember volt, főleg a mezőgazdaságba dolgozott. A mezőgazdasági munkások körében tevékenykedett. Az emberek igazsáért és általában az igazságszerzésért. Széretre is, és így is nyilatkozott, hogy ő ezt nem tekinti bűnnek. De hát nem az volt a fontos, hogy ő ezt bűnnek tekinti, a lényeg az volt, hogy anyilások, illetve a Worthy-rendszer vezetői, tisztjei ezt annak vették, bűnnek. Négy apró gyermeket hagyott itt, amikor elvitték. És elvittélét megelőzően mondta neki, hogy szedje össze ingóságait és értékeit.-Is mikor volt, melyik évben?-Negyvennégyben volt. 1444-ben, amikor már teljes erővel dühöngött a Szászai terrorizmus. És a tett nyilvánult abba is, hogy az ingóságok beszedése, hogy a fasiszta uralom főleg erre alapozott, a rablásra, a fosztogatásra és a gyilkolásra. Nem volt vé etlen az, hogy az elhurcolt emberekkel az értékeiket, ruházataikat elvitték. Hát anyócom elmondásából tudom azt, hogy a mozgalomban nem csak egyedül volt ilyen, beállítottágu ember. Többen voltak. Ezek egyrésze elbujt, és ezeknek többnyire sikerült is megmaradniuk abba a zürzavaros időbe. Apócom, mivel őt nem őrezte, hogy jönnek, amint említettem, nem bujt al, és ennek is tudható be az, hogy elvitték.-Kivel volt ő kapcsolatba?Volt valakikkel kapcsolata?-Hát ő a Vendi báccival volt kapcsolatba, de ő neki a vezetőnek nevét nem tudnám megmondani. Vele voltak társak. Anyócom azekta is emlegetni, hogy a Vendi báccira hallgatnak, akkor ő is itt maradhatott volna, megmenekült volna, igen.-Miben nyilvánult meg a gyakorlati tevékenysége, amit folytattak. Miben nyilvánult meg.-Hát gyakorlatilag abban nyilvánult meg, hiszen a feljelentés is onnan indult ki, hogy Saszejöveteleket tartottak ezek az emberek, és az illegális pártnak az idevonatkozó rüpcéduláit olvasták. Az ellenállási mozgalomnak illegálisan megjelent iratait, és a legutolsó alkalommal is, ami a feljelentés alapját képezte, csak egy ilyen konkrétum egy ilyen gyűlés-Saszejöveteleken szereplő embereknek a névsor szerinti feljelentése volt. Ennek lett következménye az, hogy ezek az emberek ide jutottak, hogy a fasiszta így így között a kezét rájuk tenni, ami többé-kevésbé sikerült is. Hát, mint említettem, apócom

aza Szabó János vissza nem tért. Utközben lerongyolódva, lesoványodva, a csalágtól is, az óhasztól is, összeesett, és akkor agyonlőtték. -Hova akarták vinni, melyik táborba, nem tudja? -Nát ez már osztrák területen volt, hogy hova vitték volna, ezt nem tudom. Onnan egy kapuvári ember tért vissza abból a csoportból, akiket megyei szintről vitték el, és ő mondta el ezeket a tényeket, aki megterés után elkereste anyósomat, Szabó Jánosnát, és elmondta ezt, hogy utközben agyonlőtték, és hogy sajnos így történt, de ne várják vissza, mert vissza nem fog jönni. Nát négy apró gyereket hagyott maga után, ami talán egy másik téma lehetne, vagy lenne, de ennek a következménye, egy újabb nehéz sors, ami erre a korra jellemző, hogy egy özvegyasszony él négy apró gyerekkel nagyon birtok nélkül. -Na nem vetették meg őt,,, a társadalmi rendszer? -Nem bálványozták meg, mert azér az,,, -Segítették? -Nát segíteni nem segítettek. Aki segített ezen a téren, az már a rendszer stabilizálódása után, a párt, ami segített, úgy a gyerekeknek a tanításában, üdülésével, időközönként szociális segéllyel, és a későbbiek folyamán pedig azal, hogy anyósomat jelentős nyugdíjban részesítik. Ennek következménye képpen elmondani kívánom még azt, hogy anyósom is, Szabó Jánosnát is régi mozgalmi tag, -Részt vett a férje oldalán? -Részben részt vett, igen, és egyet értot velük, ha olyan mértékben nem is, azért nyilván ő is, mint nehéz sorsú munkás, naposmunkos, ő is érezte ennek az igazságosságát, emélfogva együttértett a mozgalommal.

1973.3.3.-Hogy hívják a néni? -Horvát Istvánné. Mikor született a Horvát néni? 1891-ben. -Hol tetézett születni? -Niklén. -Tessék mondani, mivel foglalkozott életében? -Hozel munkával, szőlőm volt, abba dolgoztam. Tetézik tudni-e régi dolgokat elmondani? -Nát valami eszembe jut. -Na most amiről beszéltünk, azt az éneket el tetézene tudni mondani? -Melyiket is mondta? -Fehér Mária,,, -Azt nem tudom. -Akkor a én lefekszem, én ágyamba,,,? -Aztat igen. -Akkor tessék elmondani?

-En lefekszem, én ágyamba, testi-lelki koporsóba
Három angyal felel fölött; egyik őriz, másik vigyáz,
Harmadik a lelkekre vigyáz. Ámen. -Ámen

Jó estét, jó estét, régi biróné asszony
Itthon van a lányom, az én kedves galambom
Itthon van, ott bent van, a belső szobába
Jóízűen alussz a paplanos ágyában.

Menjen be, költse föl, jó jön el a bálba
Szép arany gyűrűjét húzza föl az ujjára
Menjen be költse föl, jöjjön el a bálba
Szép lakkoipőjét húzza föl a lábára

Hangosok, huzzátok, kedvemre huzzátok
Mest tánculok kedvemre régi biró lányával
/-akkor táncutatták anyira, hogy meghaát. -Igen, /

Meghalt már, meghalt már, el is van temetve
Az a gaz rongyember szenved már a börtönbe
-Mince több. Ugye az ördögök agyentáncutatták berotván, hogy a cipője talpáról lement a bőrk, aztán meghalt, ugye, elfejt a vére neki.
Ugy régen, összejöttünk, huszegyői bálker, aztán a gyerekek danuták, mink is megtanultuk.

-A niklei begybe laktunk. Na onnand be nem gyűttünk, nem tudtunk játszani. Amikor már nagyobbak voltunk, begyűttünk, ahogy szektünk, nérealityvizni, meg azt-azt.
-Nemost, mi az a lityázás? -Surbán néni? -Nát ketten, hárman összeálltunk egy sorba, akkor egy futkozott körül, heten, nyolcan, amennyien voltunk, egymás háta mögé álltunk, akkor egy vót a litya. Az aztán futkozott, hogy ha nem tud kívül állítani, azt megfogta, az volt a litya. Akkor megem futott körbe. -Értem, érttem. -Ilvon játék volt a gyerekeknek. Amikor a férjemen már ne rég volt,,, -Akkor gondolom már hem volt, -Akkor már nem.

.....én téged többet soha se.

Te enlátod, hogy értem könnyes a szemed

Nevedet hívba mondom
Véremet hívba ontom
Harcok mezéjén
Valahol tetőled távol
Ott, ahol senki se gyászol
Ott halok mege én

-Hát ilvet is szektünk ,,,-Hát igen, első világháború ,,,-Váát én öt esztendeig.
Nerjárta az egész világot szinte, Pecségba nem volt.-Nem volt. O'asz Trenton id
volt, meg orosz fronton is? Ott nem volt, az orosz fronton.-Csak az orosz fronton?
Csak az orosz fronton végig.-De mikor jött ő haza?-Mikor? Tizennyeloba.-Tizennyelob
ba? Nem volt vörös katona a maga férje?-Nem.-Nem volt vörös katona.-Nem.-A földosztás
nal kapcsolatban,-hogy történt ott Boronkán -a földosztás?-Niklán laktunk akkor.
-Ja, Niklán, Ott nem volt földosztás?-De ott is osztottak, nekünk is adtak.-1919-ben
adtak ott is?-19-ben.-Ki osztotta ott a földet?-Hát az isten tudja, voltak ilyen elöl
járó emberek, ezeket nem tudom, minek is mondták.-Nem a régi vezetők? Direktórium
tagjai?-Akkor, akik voltak.-Akkor, a direktórium tagjai.-Azok közül él még valaki?
Már talán senki se.-Kinek a földit osztották föl? Berzsenyi uraságát?-A Berzsenyi
uraságát.-Mennyit osztottak föl?-Hát akkor kaptunk mink is él holdat.-Fél holdat?
-Ilyen házhelét.-Na, most, azt visszavették a 19-es kommun bukása után? Visszavették?
-Nem vették vissza, akkor még, mikor mink elmentünk családunk, úgy ottuk el szabadságú.
Azután kiosztották újra, ugye.-Ura kiosztották, de az már 45 után történt a földoszt
amikor kiosztották?-45 után.-A második világháború befejezése után volt a második
földosztás.-Ja, hát akkor mink már Boronkán voltunk.-Boronkán?-Ott nem osztottak már.
Itt is osztottak, csak nekünk nem adtak már földet, az én gyerekeimnek.
-Na, most, Horváth néni, mikor került Boronkára?-41-be.-41-be. Addig Niklán laktak?
-Kovácsiba, 17 esztendeig, csak Niklán szültemen.-Családok voltak?-Családok voltunk.
-Kinek a családai?-Márkánál.-Márkánál.-Na, most Horváth néni, ki volt az az ember,
a Jankovics Béni?-Hát egy szerb ezredes úr nagyságos ur volt, Öreglakba lakott.
Na most az 19-ben mit csinált? Arról tudna valamit mondani?-Hát emlékszek rá, beszéltél
hogy a szerbeknek küldött valaki nek gabont, aztán azér meg akarták büntetni, aztán
egyén lühte magát.-Na, most volt-e olyan, hogy részt vett a kommunisták ülésszakában?
Tehát 19 augusztusában.-Niklán?-Niklán, vagy a környéken, Öreglakon.-Nem tudom, hát Öre
lakba én nem voltam.-Nem is hallott róla, nem is beszélték, hogy ilyen jellegű dolg
lett volna?-.Milyen.-Hát Niklán is voltak ilyen, ,,bizalmi embereknek mondták.
-Bizalmi emberek voltak.-Hát azok begyűttek, aztán Marceliba. Gyűlésük volt nekik, vagy
nem tudom én milyen. Ide jártak be. Na most, amikor vége volt a kussznak, azokat nem
hozták be ide a börtönbe? Mert az börtönépület, ahol vagyunk.-Nem, azokat haza engedték,
mert az uraság kimentette őket.-Melyik uraság?-A Berzsenyi uraság.-A Berzsenyi uraság
kimentette.-Azok nincsenek beht semmiféle bünténybe, hazaengedték őket.-Nemost ők
nem is csináltakolyat, ami a Berzsenyinek nek tetazott?-Nem, nem.
-Tessék mondani!

Nem lezstettem én liát sem pusztá síromon
Elesett bajtársim teste lesz avánkoson
Aheví le fognak tenni,
Nem borul ott földém senki
Senki, akiért a tavasz se fekszt rá zűldet
Elhordja rólam a földet messze majd a szől

.....ber 7-e. Adatközlő; Szabó Jánosné.-Mikor tetazott születni?-1909. 2. 17-én.
-Itt Marceliba?-Igen, Marceliba. A férje, Szabó János, az is itt született?-Az is.
1908-beli.-Tessék elmondani röviden, a családi körülményei mik voltak?Már
-Hát édesapám családok voltak, napszámosok voltak, amikor már családokból eljűttek
Gajcsból. De aztán itthel napszámoskedett, mikor már idősebb volt. 62 éves volt,
mikor meghalt édesapám. Akkor is maradtunk árvák.-Többen is voltak testvérek?
Maradtunk, kilencen testvérek.-De a férjéék?-A férjem hatodaságával volt.-Az is ilyen
családonber volt?-Az is. Mindig család volt, nagyon körülűt.-Melyik uraságunk voltak
a családai?-Hát az én szüleim, ,,/Marcalihez tartozott./...-Uraság ki volt akkor?

-Hát nem tudom már.-Na most a férje?,,Mikor nősültek maguk?-35-ben, esküdtünk. A férje hogy került ezekhez az eszmékhez, ezekhez a baloldali eszmékhez?-Hát szóval én ennyit tudok mondani. Mi 35-ben megesküdtünk, ő úgy mondta, hogy 32-be tevékenykedni akartak többen, szegény soros emberek, az erdőn dolgoztak.-Akkor éppen erdőcitermelést csináltak.-Igen, itten, Marcaliba, és ottanék akettek valamit, rőpiratokat hordtak. Hogy azt kitől hordták, azt már nem tudom. Nem mondta, mert ugye akkor, mikor 32-ben az a favágás volt, én még akkor nem voltam vele. 35-ben esküdtünk meg.-Igen, és ezek az emberek, akikkel a favágásnál együtt voltak, azok?-Azokat mind elvitték. Közbe lehet szólni, ha van valami mondani valóján. Mikre tetszik emlékezni?-Hidasi Vihály volt, akkor Stefanics Ödön, hogy aztán az most,,nem tudom hogy az,,őt volt-e az erdőn, nem-e, de azt tudom, hogy a Hádasi ott volt, ugye. Meg akkor kőhelyiek, Foj. Rudi, meg mittudom én, akkor meg a Németh István, az Gombán lakik, de hát ais csak a felesége, úgy mondjuk, mert azt is már akkor vitték el. Kilencedé magával vitték el az uramat. Igen -Ezek, akiket enlitett, meg a többiek.-Igen.-Ezek közül senki nem tért vissza? Nem tudnak valakiről?-Hát, ahogy mondta a vőm, Kaposvárra a Németh Szijjártó, avval beszéltem, ebbe az időbe, hogy aztán él-e?-Azt hiszem meghalt.-Is az egyedüli ember Akkor meg Szakácsiba gyűlt össze...

B oldal.

...mi is a neve neki? Szóval azt nem tudom, csak azt, hogy Szakácsiba,, akkor meg ezek az asszonyok azt mondták, menjünk el Szakácsiba, tudjunk meg mindent, hogy hán vannak az emberek. De én akkor már a Németh Szijjártóval beszéltem, akkor azt mondta énnéknem, sajnos az én uram nem tér vissza.-Akkor ettől a szakácsától nem is kérdezték meg maguk? -Én nem kérdestem, de az asszonyok el voltak.-Akkor ezek szerint az is visszajött?-Az is visszajött, de meghalt. Tavaly volt a temetése neki. Azt itt már akkor tudják, mi volt az.-Ajja, tudják, mert be'azokott a pártba is jönni.-Na most kik voltak a pártba?-Az én uram nem volt a pártba, de tevékenykedni tevékenykedett. Népszava újságot hordta nekik egy kofa postáról.-Na ez fontos, mert a rőpécédulákat, meg az egyéb iratokat az a bizonyos hozhatta le.-Nem tudom, hogy ki volt az.-Lehet, hogy magának nem mondta meg.-Nem tudom, ki ez.-Nem tudom, ki ez. Anyán ennek,,nem mondom, nem tudom ki az, csak ennyit tudok, hogy Népszava újságot, aztán rájuk várta,,meg gondolon, rőpécédulákat... Igen.-Aztán itt voltam hatodmagammal.-Az akkori kormányának az emberei mikor jöttek rá, hogy a maguk férjei így próbálnak szervezkedni?-Hát bizony,, -Nem adták jelét annak, hogy figyelék magukat?-Nem.-Nem tudták? Legalábbis nem tudhatták. Az első ilyen jelenséget, hogyan tudták meg?-A Foj. Rudit fogták el legelőször.-Melyik évbe volt? Nyilvánvalóan 42-45 között? 31, 32-ben vitték el, mert tudom, mondta szegény, hogy nyolc napig meg is volt tapasztalva.-Ki?-Ásuram.-32-ben már elvitték?-Igen, 32-ben. Még legény volt. Nyolc napig meg is volt tapasztalva, úgy volt, hogy egyszer azok megvagdalták, még télyog is volt-emlékezek rá,-tudom, mert a Sári hegybe lakott, de itt dolgoztak. Azér ismertem a férjemet, mer nem kerültem volna hozzá, hogyha nem ismertem volna. -De közvetlen, az első világháború után, kapcsolatba kerülhetett ezekkel a baloldali -Mondom, nyolc napig tapasztalva volt az uram!-Őt a harmincas években ezért moleztálták, hogy úgy mondjam, mint legényt. Akkor kicsit csöndesebben csinálhatta a magával való összekövés után? Gy legalábbis nem tudta meg.-És mikor volt, amikor magukra rácsontak először? Amikor, tényleg, látták, hogy baj lesz ebből. Hát most már 44 novemberbe hurcutták a csendőrök. Szóval nem úgy vitték el, mert egy cédula bejött, hogy azonnal jöjjen a csendőrörsre. Hát montan neki; aptya, ne hiód el, ne menj el a hét gyerektől. Hát látod, hogy be költ menem.-Idő Marcaliba?-Idő Marcaliba. Nem is tért vissza.-Akkor nem is tudtak semmit? A zsidókkal együtt?-Akkor, akkor. Akkor hurcutták el a zsidókat is.-Semmi cédulát nem hagyott?-Semmit, a világon. Nem érdeklőtte, hogy most itt hagyja négy gyereke. Nem hát, mert vitték az ötös-vonatra őket.-Azóta, mikor elbucszott magától, nem is látta? -Rár látnám most fél lábbal. És még most is ebben az időbe, még most is várom, hogy gyűljön haza.-Hát igen, ez az érzés kiirthatatlan az emberből.-Hát, ahogy a vőm mondta, egyetérttek.-Bőveleg más kapcsolatokról, nem is az urával, tud más kapcsolatokról? Kár a 19-esekről. Igaz, akkor még maga lányka volt.-Akkor még 9, 10 ilyen voltam én. Akkor még csak legfőljebb hallomásból? -Igen, hallomásból. Csak hallotta. Most ez a Benicz Lajos, aki itt van Marcaliba, nem tudom melyik utcába, annak az édesapja 19es,, kicsi kis gyerek volt, amikor a csendőrök egy piros nadrágba hajszuták a bőngébe,

Benics Leicsi.-Annak az édesapját.-De nem, azt, Arva jártak a csandörök. Vis pires
nadrág volt rajta, olyan kis hussár, úgyhogy a mély árokba, kifelánk, ha'ol nem tud
bujni, még talán agyon is lütkék volna.-A csandörök?-A csandörök, azok.

1973.3.8. Homogysáncan, Átátközlő;-Mert mondó be a nevetet, hogy hívnek? Mikor
születtél?-Bogdán György, 1956.4.10.-Íst a régi dalt énekeld el.-Íst a régi dalt?

Elindultam hosszú utnak,
Előőrött a kocsim rudja
A kocsimba rud is kőne
Nekem meg egy a szony kőne

E-és, erdő, de magas vagy
Tőlem babám, de monase vagy
Ha az erdőt levágatom
A babámat megláthatom

Jaj, de ha bemegyek az erdőbe
A fejazát fogom a karonra
Jaj, de belevágom egy élőfába, jaj
Nám hajlik az egész ága

Ít egy árok, ucorras köll
Szép asszonynek köszönmöm köll
Köszönmöm köll, ha látod a
Ha az urát nem szereti.

-Bogdán Erzsébet,-Mikor születtél?-1952. 2.28.-Ha, mert azt a szép lassu dalt mondó el.

Jaj, de minden ablak alatt
Ej, de páros a diófa
Ej, de csak a miénk alatt
Váratlanul éltek /?/

Ej, de nevedet-Ísten, meg
Ej, de verdd meg Isten, verdd meg
De a szeretöm anyját
Ej, de elrabolta tőlem
A legszébbik lányát

Hát akkor még egyet mondok, az tiszta cigány.-Ez eddig van?

De hát ebből macuk nem értenek.-Nem baj, csak mondjad. Mondó el cigányul!
-A nem mondom ezt.

Ej, de elaton a ruhám
Jaj, de haza fogok menni
Jaj, de haza fogok menni
Jaj, de át fogok ölelni.

Iám megmóntan, ember
Jaj, de eregyől dolgozni
Jaj, de éhosek a rajkók
Mert kevés a / ? /

Ej, de vettem egy konyeret
Jaj, de még egy kiló kolbász
Örülnek a rajkók
De a kiló kolbáson

Ej, de ha bemegyek a kocsmába
Ej, de tis liter bort duplát kérek
Ej, de mind a tízet duplát kérem
Ej, de ott látom a feleségem

-Ne mondjad cigányul! -Eszék -Eszék.-Mondom, lehetőleg olyat, amit a régi úrcektől
tanultál, ne olyat, amit a rádióból, meg a televízióból.-Csak a régi énekek?-Miné
régibbik mit a papától tanulhattatok, inkább olyanokat.

Arva serega mit akartok
Jaj, de se raboltam, se vásárltam
Jaj, de se raboltam, se vásárltam
Jaj, de három tyóró, jaj, de kit sajnállok.

Jaj, de hová, hová három háznál
Jaj, de se raboltam, se vásárltam
Ej, de megállj anyám, megállj anyám
Jaj, de meg fogad eztet bánni.

Még azt mondják, Horvátoknál nincs csikugró
Hát ez a sok vágott haju kicsoda
Részállett a kapura, kacsingat a szemébe
Nesze, Gyura, itt egy deci pálinka.
/nana, nana, lala/

Kertek alatt jár apóntás
Jaj, de talán levelemet ho zsa.
Jaj, ne hozz póntás levelemet
Ne szomorítsd jaj de a szíveket.

Jaj, de meg van ez már szomorítva
Fekete gyászba borítva
Jaj, ne hozz póntás levelemet
Ne szomorítsd a szíveket

Jaj, de meg van az már szomorítva
Fekete gyászba borítva
Ránatomba beléngyullad a pálinka

-Ne, most négyet mondok.

.....ha virrad, hajnal
Hej, de még a jövő nyáron két új párral járok.
Műri ez az erdő, de nagy sajn van benne
Jaj, de az én babám lovat itat benne.

Nem a lovát itassa, magát csinósítja
Hej, de még a jövő nyáron két új párral járok

Vejik a fekete kacsát
Most viszik a barna menyecskeket
Azért viszik, mert ő nem nén
Mert az urát nem szereti /lala/

Hej, de megiszem a jurosszávi vásárnak
Hozza meg a három napos csikómat
Ha megfogta, felülök a hátára
Deviszem a jurosszávi vásárra

Vezetik a lényt, bű szoknyába jár
Huzza a sátor, a ruha magát
/Jaj lalala/

Szitt, szitt lafáram, ha végismegyek anyádon
.....

Ej, de aistameju palovotro
Do srubzahéneklés cigányok

.....vartál gyöngyöt.....
Ég a szeme, mint a tűz, mint a tűz.
Bár az anyósuky égno, mint a tűz
Zalavári legszebb lány a szeretóm

Szabad a nővéremnek ágrul ágra járni
Csak nőkem nem szabad a babáshoz járni
Hulljotok levelek, rejtetek ol anozom
Orvosokézen vagyok, talán meg is halok

Hervad az a róza, kit a kanza elvág
En is hervadt vagyok, mert páratlan vagyok
Éneklés cigányok.....
.....
.....

Kiszenvecske előszóla, bizony a kocsmába mulat
Kem mulat az a kocsmába, kártyásik a kívóházba.

1973.3.9. Menesdéd, Előszó; Kati néni-Nevét legyen szives;- Tielór Katalin.
1900.3.27.

-Mádratbe van egy mustrángia,..Kivül aranyos, belül kegyelmes, abba menének
hétzser hét szent aisé, én ott hallgattam szerelmes szent fiannal, az áldott
Jézus Krisztusszal. Egyszer csak elkapták mellőlem a kegyetlen zsinók. Kerestem
utcdőkről utcákra, aholca találtam. Elő találtam Szent Lukács evangélistát,
Kértem tőle; láttad-e szerelmes szent fiast, az áldott Jézus Krisztust. Ó anyám, anyám,
szép Szűs Mária, Menj el, menj el a magas kővárja hegyére. Ott varvén egy szent kereszt
ra, arra varvén fölfeszítve, arcul verik, tövissel koronázzák, ecettel, enével itatják,
a búcsóinkért. Ányám, anyám, szép Szűs Mária, menj el a fekete föld szine alá
az Ádám magvai közé, hirdesd és kiáldd, aki ezt az imádságot háromszor lefektőbe
háromszor alkáltsóba mondandó, megidőszülne. -Ez az esti ima volt?-Kati ima.
-Kitől tetozott ezt Katinóni tanulni?-Még az Öreganyámtól. -Még a dédnagyanyámtól-
-A nagyanyámtól. -Ha most tessék mondni, ezeket nem szokták imátkozni templomban?
Hoy tudom, nem szokták. -Nem szokták. -Sőt, állítólag nem is nagyon szerették a papok,
hogya imátkozták ezt a régi néni imát. Volt egy ilyen, egyesek szerint, hogy nem is
tudták a papbácák. -Hister, hogy nem, mert egyszer/másik a szeny folyt/-Stácidő képek
előtt keresztjárdakör mondják az asszonyok, nem papi szertartáskor, hanem, amikor lá-
togatni mennek a templomba az Öreg néniak.

-En lefekszem én ágyamba,
Tegti, lelki koporsóba!
Nehéz dílon el ne nyomjon
Ödög tőlen eltávozzon
Öröss magval álfélik
Boldogságos Szűs Mária virradtik
Jézus Krisztussal mindvégig,
Hogy testem el ne aludjék
Hovom el ne haldekeljék
Édes Jézussal add kegyelme et
Hogy megmentsen vele ártatlan lelkemet

-Is azt nem tetszik tudni, amelyikbe henne van az, hogy Fehér róza Mária/

-Izt nem tudom.-Még mit tetszik tudni, tessék elmondani, amit a régiektől, vagy a nagymamától tanult.

-Mr Jázurnak szentséges szent sziveleki árdával van átalverve. Tár'd fel nekünk a mennyek országit, hogy lássuk meg az Isten bárányát..

-Szűs Mária, szentlőtelen szent szive, könyvrögj érettünk, gyermekeidért, akik a hűn tengerében evezve, oltalmat kérjük, segit ségedért leházkodunk Hozzád, ó Mária, isten anyja, Nekünk is mint édesanyvink, sár'd le szemünket a halálunk óráján./men.

-Is okt mikor szokták mondani?-Bucsuikor, szoktuk énekelni.

Magasan áll a Golgota' erván
A szent koraszt elhagyatva, árván
Csak egy angyal sírdokol magában
Elmerülve néma fájdalomában
Ó, ha akkor ott lehettes volna
A szememről de sok könnyűfölyt volna
Minden csopp vért százszor megcsókolnék
Nem mennék el soha többé onnét

-Ezt mikor szokták énekelni?-Bucsuikor, Segeden bucsuikor, még a nezyhőiti időkben.

-Ezt egyenástól tanulták?-Hát a régi öregektől, még a szegény anyától, meg a nagymamától.-Ez nem templomiéneke?-Templomi ének is.-Idellama?-A dallama.-Zövegét az öregektől tanulták?-Zövegét az öregektől.-Tessék mondani, a bucsuban hogy hívták azokat, akik ilyen szent képeket v egy szöveget áruktá?-Ilvenek,,, szentkép-árus embereknek mon'tók-kon'ja, ahogy tudja.Tessék elmondani.

Hová néz kedves, kis árva ilyen sírdokolva
Ugyen, mi lehet a bajod, mond meg hazarjába
Csatában az édesapám, föld alatt az édesanyám
Asórt megviek a harotérre, megkeresem apám
Ó, jaj, kedves kicsi árva, menjünk akkor együtt
Nékem is ott van hiyvenem, kié nem felejthetek
Együtt mennék, sírdokolnak, is'zövevel elindulának
Hogy megkeresök öket, kit látni óhajtának
Amint mennek a mesékön, látnak keresztteket
Majta vannak fölírva a honvédsereg nevek
Együtt mennék, bandukolnak, vitézl tovább tántorognak
Mig egyszer csak megta álják a neveket fölírva
Ó, jaj, kedves kis árva, nem megyek tovább veled
Itt nyugozik a hitvesem, kiért aláíradtam
Ezen iferen országban, omlt sírútkoztam
Vedvirágiból koszorút sár'dára fonok most
En is megtalál'tam apám, kiért sár'doztam
Kire kegyes sorom mindig rábízhattam
De már a föld alatt váryon, most lettem csak árva nagyon
Ha csak a földszivű népek ne legyenek párterem.

-Ezt melyik bucsuban tetszett tanulni?-Segeden. Ettől az énekes bácsitól.-Is meg volt ez magának adúlán is?-Megco't ez éneken könyveken. Elvultam én bucsura annyiesir, hogy vattam ottan könyvet, de nem tudom sehunnen se elővenni. Mert a háborúid omlt minden, még az imakönyvet is. Nem emlékszik-e a bucsus embernek a nevére?Ki volt az?-Hát már nem élhet, azt tudom, hogy topendri ember volt, azt is tudom, hogy János volt a névé, de hogy milyen János, azt már nem tudom.-Ilven szta ember volt?-Meyik lába nem volt meg.-Tud még ilyeneket?-Ilven háborus énekeket.
-Nagyon jó lenne, ha tudna még, még val mire emlékezni vigzza.

Ez azt

-A Kárpátok alól....-Na, az is....-Leszállottmár a-Ez az első világháberu alatt volt?-Első világháberu alatt.-Előtt vagy alatt?-Alatt.-Ez lehetett olyan 16-18-ban?-Inkább olyan 15-ben, meg 16-ban. Ezt az árva éneket, amit föl tetszett venni, ezt már 14 ésszén énekolték.-Mi volt a címe?-Kis árva éneke?-Kis árva éneke.

A Kárpátok alja ragyog égi fényben
Leszállott Mária a magyar seregbe
Segíti legyőzni a sok ellenséget
Hozott nékik mennyből égi erősséget
Ne féljeteK magyarok, ti bátor harcosok
Mert veletek vagyok, égi Szűzanyítok
Segitem legyőzni a sok ellenséget
Győzelemre viszem ügyeteket néktek
Ó, Mária, égi anyánk, könyörögj értünk
Szent rózsafüzérrrel mi érted könyörgünk
Kérjed szent fiadat, segítsen bennünket
Szüntesse meg tőlünk sok ellenségünket

Jó estét, jó estét, Sági birón ó asszony
Itthol van e a lányasz a kedves menyasszony
Itthol van, itthol van, a belső szobában
Jóizüen alusszák zöld-peplanos ágyában
Menjen be költse fel, küldje el a bálba
Szép brunnel cipőjét huzza fel a lábára
Zöld selyem szoknyáját kösse a derekára
Sok szép arany gyűrűjét huzza föl az ujjára
Elkent már mulatni, a legénnyel vigadni
Sági biró, Mariska hajnalban fog meghalni
Icikém, picikém/-itt könyörgött, hogy cresszék ki/
Engedj már pihenni, szép brunnel cipőből véremet kiönteni
Nem lehet kimenni, Nem szabad pihenni
Sárga arany gyűrűdet vérrel kell beszennyezni.
A már a többi széplánvznak huzzák a vigadót
Sági biró Marcsának csinálják a koporsót
Verje meg az isten azt az édesanyít
Ki estétől reggelig nem látja a lányát

-Az táncoltatta halálra, -Az táncoltatta halálra, mert 13 legényt beondított, úgy, hogy már mindegyiknek gyűrűs menyasszonya volt, és akkor még az utolsó is le akart mondani. Azek határozták el, hogy hát így fog meghalni. -Szóval halálra táncoltatták? -Halálra táncoltatták. Nem tetszett hallani, hogy tulajdonképpen az ördög táncoltatta halálra a vőlegénye kőnében. -Hát aztat nem tudom. -Szóval ez biztos, hogy így mondták az öregek? -Biztos. Így mondták az öregek, hogy a 13 vőlegény táncoltatta halálra. -Igen, bosszúból. -Bosszúból. -A lány szegény volt, vagy gazdag volt? -Hát birónak a lánya gazdag lány volt, mert régen csak a gazdag emberek voltak a birók. Itt, Nemesdóden is olyan gazdag birók voltak, hogyhát messziről köllött nekik jónapot ayeaisten, vagy kezeit csókolomot köszönni. Az aradi kislányról énekelek. -Mondja el azt is.

Egy aradi kislány férjhez akar menni
De az édesanyja nem akarja adni
Azért az a lány magát férjhez adja
Ézért a jó anyja szörnven megátkozza
Hit, remény, szeretet, a hideg rázzen ki
És vacsora közben a lelked szálljon ki
Először fölkiált a nagyobbik vőfény
Édesanyám asszony, beteg a menyasszony
Nem beteg, nem beteg, csak azért bankódik
Messziről hoztátok, azért siránkozik
Máodszer fölkiált a kisebbik vőfény

Hécsenyvároszony, bágya a menyasszony
Nem beteg, nem bágya, azért fehérszokdik
Csak a vállán vállán támaszkodik
Hamarosan felkiált maga a vőlegény
Hécsenyvároszony, meghalt a menyasszony
Ekkor a vőlegény kést fogott kezébe
Kezéből mellébe, melléből szívébe
Vérrel a véremmel egy patakba folyják
Testem a testeddel egy sírban nyugodjék
Lelkem a lelkeddel egy urat imádon
De a te jó anyád istent csak lásson

-Ezt mikor tanulhatta Heca? Kicsi voltan? - Kislány korában? - És ezt kitől tanulta? - Mamán-
tól? - Gymanától? - Igen-igen jó dallos volt az édesanyám is. - Hogy nevezték ezeket?
- Nem volt nekik neve? - Mégis, hogy nevezték ezeket... - Hgye, nink kopót arattunk abban az
időben a pusztákon minden felé, itt Zaidmérken szektünk aratni mink lortűbbet nemeadófi -
ok, i fevalé lány is voltan, szegény család gyereke, aratással keresztük a konverünköt.
Este, mikor elvőreztünk, 10 óra 11 óra, a kévehordást, gyüttük haza 8-an, 9-en meg 10-en
Huszakapuskéitunk, egyedét ülölve, aztán már a majorba elkezdünk dalolni, egész hazáig.
Ilyen régi, szomorú nótákat.

Kezthely felé piros az ég alja
Szabó Vilma paradicsom címa
Nem jó íze van az almának
Mit a Vilma választott naránek
Szabó Vilma a bűnöt követte
Völfekként a vasuti töltésre
Szeretője azt kiáltja nőki
Kell jól Vilma, mert ragadt valami
Szabó Vilma szép fekete vére
Melfelvt már a töltés tetejére
A szemejét sorában alrakta
Szeretője mostan sárethatja

-Tovább nem tudom.

Adjon isten szép Zenderné jáentét
Adjon isten az uraknak szerencsét
Szép zenderné ne kívánjon szerencsét
Még az ájjal megadja járja a szívet
Szép zenderné kiadja a kiskertbe
Föltékinthott a csillagos égre
In istenen vadd hozná a lelket
Még az ájjal megadja járja szívet
Ezfel Saru a rablók vezére
Szép zenderné azért tette félre,
Mert a pandurokkal összeírtazott
A strázára kilenc pandurt állított
Édes lányom orrá ki strázára
Jelezd megzha jön a pandur hada
Édesanyám itt jének nem messze
In nem állék ki strázára legbe
Ezfel Saru kést ragadt kezébe
Szép zenderné szívet véle véste
Lánya pedig megmenekült vála
A kónyban talált eltalomra

-Enyi volt. -Ezt a történetet is akkor hallotta, még fiatal korában? - Még fiatalabb
koromban volt. - És mit mondtak? - Megtörtént az? - Megtörtént. Szegény nagyanyám az sokszor
elmesélte. Most már mikor vőtt az, kilencszáz négybe, kilencszázötbe - kicsi lány vőttan, -
má sokat felejtettem én is, sokat felejtettem

Kossuth Lajos édesapám
Felesége édesanyám
Azért vádolt el fiának
Mert beváltam katenának
Éljen a magyar szabadság
Éljen a haza

Kossuth Lajos iródiák
Nem kell annak gyertyavilág
Megírja ő a levelet
Egy ragyogó csillag mellett
Éljen a magyar szabadság
Éljen a haza

Esik eső karikára
Kossuth Lajos siralmára
Valahány csepp esik rája
annyi áldás szálljon rája
Éljen a magyar szabadság
Éljen a haza

-Miket tud még?-Rákóczi bujdosóját.-Azt is tudja még?

Kitárom rézkető karom, ölelni földedet
Melyre záporként hullatom
Fiui könnyemet
Szülőttidben csalogozám
Te, hűs igaz válhozám /?/
Hazám, hazám, hazám
Szegény magyar hazám
Bujdosó utam, ha elvész
Hazám határiból
Károknvi port viszek velem
Siroмба vánkosl
Igy bár mi távol ég alatt
Tőled nyerem nyugalmasat
Hazám, hazám, hazám
Szegény magyar hazám

-Hát ezt mikor tanulta?-Az iskolába.-Mikor iskolába járt?-Iskolába, itt a Füstös István volt az igazgató tanító. Kilencszáztizenkettőbe vártam ki az iskolából, akkor voltam 12 éves, akkor mi még csak hat osztályt tanultunk, de mink attan igen szép régi dalokat tanultunk. Ki szoktunk menni, így nyári időbe, iskolaszünet előtt, kiránduutunk a rétekre, vagy a mezőre, az mivelünk mindig danoltatott, meg a templomba is. Belevetett minket minden péntek délután... És otta,,,,, azt is mondta, mikor férhez mentem, az uramnak, hogy elviszed az orgonának egyik sipját
-Új jév hajnalán.-Ez volt a szöveg?

-;öjjel hozzánk ujesztendő, vigasságot vár.
Köszöntünk tégedet, mint szerető szívet
Amely elhozza nekünk a boldog újévet
Bár odakint tavasz hideg szél fúj
A föld fagyos, sivár
De szívünkben ujesztendő, hozza a meleg nyárt
Bár odakint zord az idő, Kárpátok alja remeg
A szívünkben a napsugár meleget ébreszt és ibolya ébredsz
Jöj el hozzánk boldog ujesztendő, kívánunk minden jót, bért, buzát, békességet
Házi áldást dicsősséget. Szent nevednek legyen áldás, mindörökké ámen.

Akkor meg van hét, nyóéc kisebb lány, szóval már iskoláslányok, nem nagy lányok, ugye,
azok körbe állnak szépen, föl vannak öltözve, akkor visznek velük egy kicsit, 2-3 éves lányt.

ez a királyné. Na, akkor azt fölélik, aztán mondják "Ekkorra nőjön a Magyar kender!"
Akkor kösbe azt éneklik "A pünkösdek jeles napján.

A pünkösdek jeles napján
Szentlélek isten alászáll
Érdemi mi szívünket az apostolokkal

-Akkor aztán mondják szépen a gazdáknak a nevét, meg a feleségét, meg az egész családját,
Kivánnak neki boldog ünnepet, hát aztán a kicsit fölélik, akkor azt szokják neki éneködni

Haj, haj róza, pünkösdi róza
Te leszel a legszőbb a kirakatba
- erre aztán fölélik, az a legszőbb, a kicsi a kirakatba. - Igen.
HÁ

Megírett a butakalász
le kell aztat vágni
Hát a csinos barna kislányt
El akarom venni